

Odrodzenie

Wybór myśli

Duchowość odnowionych marianów

☞ *Zgromadzenia naszego głównym celem [jest] nauczać lud spełniając obowiązki parafialne, modlić się za dusze w czyśćcu będące, utrzymywać szkoły parafialne, czcić Niepokalane Poczęcie Najświętszej Maryi Panny i trzy śluby zakonne ściśle zachowywać.*

Ojciec Generał Wincenty Sękowski,
List do ks. Jerzego Matulewicza z 6 XI 1908

☞ *W tym widzę istotę i sens naszego powołania: [...] całkowicie poświęcić się i oddać Kościołowi, dla jego dobra, obrony, zachowania, postępu i wzrostu.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Naszym celem powinno być dążenie do doskonałości. Doskonalenie siebie, doskonalenie innych i doskonalenie prac.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Wszystkie nasze prace i zamierzenia mamy opierać na fundamencie naszej osobistej świętości.*
Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Ośrodkiem naszego życia powinien być Bóg. Jego większa chwała powinna być celem dla nas wszystkich.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Nie trzeba obawiać się cierpienia dla chwały Bożej i dobra Kościoła, nie trzeba bać się pewnego ryzyka wystawienia siebie na niebezpieczeństwo.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Zamierzamy wpatrywać się w przykład św. Pawła Apostoła, w jego czynne życie, odwagę, męstwo.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Daj to Boże, byśmy zostali porwani tą jedyną wielką myślą: dla Kościoła pracować, znosić trudy i cierpienia, tak się sprawami Kościoła przejmować, aby cierpienia, troski i rany Kościoła były naszymi troskami, cierpieniami i ranami serca.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Trzeba, żebyśmy w Zgromadzeniu miłowali się wzajemnie, bez względu na narodowość, żebyśmy miłowali się prawdziwą Chrystusową miłością, żeby inni patrząc na nas, jak na chrześcijan pierwszych wieków, mówili: „patrzcie jak oni się miłują”.*

Bł. Jerzy,
List do ks. Jonasa Totoraitisa MIC z 8 I 1913

☞ *Skądże możemy obficie zaczerpnąć prawdziwego ducha, jak nie z encyklik, listów, nakazów, pragnień, upomnień i wskazówek Ojca świętego?*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *W szczególny sposób mamy się trzymać biskupów, iść razem z nimi, ofiarować się nawet niekiedy, aby nas na chwałę Bożą stosownie wykorzystali. Zwłaszcza jeśli się trafi niebezpieczna placówka, obowiązek lub praca, której nikt nie chce.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Różne szkodliwe stowarzyszenia, rozpowszechniwszy się po całym świecie, działają w ukryciu, pracują, podkopując często Kościół i społeczeństwo. Czyż my, opuściwszy ręce, będziemy się temu spokojnie przyglądać? Nie! Przeciwko tym nikczemnym organizacjom i ich wywrotowej robocie musimy postawić nasze katolickie stowarzyszenia, musimy prowadzić naszą katolicką akcję.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Otóż nasze Zgromadzenie, sądzę, bierze sobie za zadanie takie wychowywanie swych członków, iżby oni potrafili wytwarzać kadry katolików – bojowników za sprawę Chrystusa na tej płaszczynie, na której dziś walka najzacieklej się toczy – w organizacjach.*

Ks. Władysław Lewandowicz MIC,
Memoriał na Kapitułę Generalną w 1923 r.

☞ *Brałem udział w zjazdach naukowych, w organizacjach, w czasopismach, zapraszany byłem do współpracy w różnych przedsięwzięciach, a zawsze chciałem pamiętać, że jestem tam z ramienia Zgromadzenia i że mam wnosić naszego ducha oraz pamiętać o przygotowaniu siebie dla prowadzenia prac w duchu Zgromadzenia.*

Br. Bronisław Załuski MIC,
Memoriał na Kapitułę Generalną w 1923 r.

☞ *Istniejemy dla akcji społecznej. Nie chodzi nam przeto zasadniczo o to, żeby przebywać w czterech ścianach klasztorów, aby kultywować tylko te cnoty, które dla życia zamkniętego są niezbędne i wystarczające, lecz aby rozwijać te cnoty, które są konieczne dla życia czynnego.*

Ks. Władysław Lewandowicz MIC,
Memoriał na Kapitułę Generalną w 1923 r.

☞ *Trzeba poznać różne metody jak najlepszego odprawiania rozmyślenia. Należy zwłaszcza dobrze poznać metodę św. Ignacego i w niej się wyćwiczyć. Lecz i w tym dobrze jest zostawić każdemu swobodę.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Wszak w obcowaniu z Chrystusem Panem, w przejmowaniu się Jego duchem i w nadążaniu Jego śladami nikt nam nie przeszkadza; im więcej się znajdzie małych przykrości, tym więcej mamy okazji naśladować Chrystusa Pana. Mnie się zdaje, że nie tylko czytanie naukowych rzeczy i studia, ale własne krzyże i przykrości najbardziej pogłębiają życie duchowe; uciekanie od tych przykrości, szukanie jakiegoś wymarzonego spokoju – byłoby tego życia duchowym zrujnowaniem.*

Ojciec Generał Andriej Cikota MIC,
List do ks. Roberta Wierzejskiego MIC z 14 XII 1934

Apostolat

✚ *Wysiłki swej gorliwości kierować będą [marianie] przede wszystkim do tych krajów, gdzie Kościół w największych znajduje się trudnościach, gdzie przez niegodziwe prawa najwięcej jest uciśniony, gdzie życie zakonne jest prześladowane lub zupełnie zniesione. Pracować będą na tym polu, gdzie się okaże największa potrzeba, gdzie Chrystus najmniej jest znany, albo nawet nienawidzony, gdzie więcej można przynieść chwały Bogu [...]. I tu niech będzie im przykładem św. Paweł Apostoł.*

Bł. Jerzy,
Idea przewodnia i duch Zgromadzenia

✚ *Kongregacja zatem idąc do wszystkich, przystosowując się roztropnie do usposobienia, języka, dążeń i obyczajów wszystkich, wszystkim dobrze czyniąc, niech wszystkim niesie pomoc i zbawienie.*

Bł. Jerzy,
Idea przewodnia i duch Zgromadzenia

✚ *Czyż nie powinniśmy iść tam, gdzie można jak najwięcej zyskać dla Boga, gdzie można jak najwięcej dusz zbawić, to jest tam, gdzie największe bezbożnictwo, zepsucie, obojętność w wierze, oddalenie od Kościoła?*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

✚ *Ileż dobrego mogliby zdziałać świeccy mężczyźni i kobiety! Powinniśmy skupiać przy sobie ludzi dobrej woli i wprowadzać ich do pracy dla chwały Bożej, dla obrony i rozkrzewiania wiary.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

✚ *Sądzę również, że gdy założycie stowarzyszenia młodzieży, wychowacie sobie powoli dobrych pomocników, a może i powołania.*

Bł. Jerzy,
List do ks. Feliksa Kudirki MIC z 6 II 1914

✚ *Dotąd zakonnicy podejmowali się pracy najczęściej poza parafią. Czy nie można by spróbować stanąć w jednym rzędzie z duchowieństwem diecezjalnym, wziąć się do prowadzenia parafii i zorganizować je wzorowo? Każdy kościół parafialny z plebanią można by uczynić małym domem zakonnym.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

✚ *Uważam, iż w myśl Chrystusa Pana biednemu wiejskiemu ludowi jeszcze więcej serca i szacunku trzeba okazać, bo on do tego ma prawo.*

Ojciec Generał Andriej Cikota MIC,
List do ks. Eugeniusza Kuleszy MIC z 8 II 1939

Rozterki

☞ *O sobie zaczynam wątpić, czy dane mi będzie oglądać o zmartwychwstanie Zgromadzenia, które dziś wobec świata umarłym jest, czy też nie. Pomimo to jednak wszystko poświęcę i uczynię to, co tylko w mocy mojej będzie.*

Ojciec Generał Wincenty Sękowski,
List do ks. Jerzego Matulewicza z 6 XI 1908

☞ *Chociaż wstąpiliśmy do starego zakonu, to jednak trzeba wszystko na nowo tworzyć i budować. Na nas samych ciąży obowiązek opracowania instrukcji i innych przepisów. W jaki sposób możemy to wykonać najlepiej? Oczywiście trzeba najpierw szukać światła w modlitwie, ale sami powinniśmy też robić, co jest w naszej mocy.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Smutno i boli, że tyle nienawiści na świecie wśród narodów, partii, klas i jednostek. Tak daleko odbiegliśmy od ducha Ewangelii. Ja tak kocham wszystkich ludzi bez różnicy, tak pragnąłbym, by w Zgromadzeniu ta miłość u nas kwitła zawsze. Tylko potęgą wiary i miłości możemy dusze zdobywać dla Kościoła i Chrystusa.*

Bł. Jerzy,
List do ks. Kazimierza Bronikowskiego MIC z 17 XII 1922

☞ *Jako zakonnicy powinniśmy starać się być ponad polityką i partiami politycznymi i poza nimi. [...] Nie posłał nas Bóg do budowania państw ziemskich, do kreślenia im granic, do rozstrzygania między nimi sporów terytorialnych, ale do budowania i szerzenia Królestwa Bożego w sercach ludzkich.*

Bł. Jerzy,
List do ks. Włodzimierza Jakowskiego MIC z 30 III 1924

☞ *Pole do pracy mamy wielkie, a ludzi mało. I tak już każdy pracuje za dwóch, trzech. Doprawdy, już nie możemy nowymi pracami się obarczać; nie pociągniemy długo.*

Bł. Jerzy,
List do ks. Mariana Wiśniewskiego MIC z 6 II 1925

☞ *Lepiej mieć mniejszą ilość braci, ale pewnych i Zgromadzeniu oddanych, niż większą, ale ciągle niespokojną, burzącą się.*

Ojciec Generał Andriej Cikota MIC,
List do Ojca Prowincjała Władysława Mrocza MIC z 17 IV 1935

☞ *Coraz lepiej rozumiem, że musimy się za siebie koniecznie gruntownie wziąć, żeby się zespolić, [...] żeby sobie wyrobić wybitniejszych ludzi.*

Ks. Władysław Łysik MIC,
Dziennik, 10 VIII 1943

Nadzieje

☞ *Robimy więc, co możemy; a ufność największą pokładamy w opiece Matki Najświętszej, której naszą sprawę polecamy ustawicznie.*

Bł. Jerzy,
List do o. generała Wincentego Sękowskiego z 31 X 1908

☞ *Dzięki Ci, Najświętsza Panno! Tyle razy broniłaś nas, wspierałaś, nie przestawaj nas nigdy bronić i mieć w swojej opiece.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Pełni jesteśmy wszelakiej nędzy. To powinno być pobudką dla nas do ciągłego upokarzania się wobec Boga i ludzi. Ale też z drugiej strony nie należy upadać na duchu. Pismo św. poucza, iż miłującym Boga wszystko obraca się ku dobremu, nawet błędy.*

Bł. Jerzy,
List do ks. Aleksandra Bołtucia MIC z 26 VIII 1924

☞ *Między litewskimi domami naszymi a polskimi [w USA] dotychczas panowała najlepsza harmonia i mam nadzieję, że nie przestanie panować; boć przecie połączyliśmy się nie do ustanawiania granic i rozstrzygania kwestii politycznych, ale do służenia temu samemu Bogu i Kościołowi, gdzie się da i jak się da, jedni drugich wspierając.*

Bł. Jerzy,
List do ks. Włodzimierza Jakowskiego MIC z 3 V 1923

☞ *Ja pisząc do Was donoszę, co marianie polscy robią dobrego i co u nich jest budującego. Tak samo czynię, pisząc do polskich marianów o Was. I cieszę się, że jedni drugich cenicie, że jedni o drugich macie dobre mniemanie; spodziewam się, że w ten sposób pobudzając się będziecie dążyć ku dobremu.*

Bł. Jerzy,
List do ks. Pranasu Bučysa MIC z 11 I 1925

☞ *Proszę pracować ze spokojem i ufnością w pomoc Bożą i Matki Najświętszej, nie zrażać się trudnościami, których nigdzie nie brak.*

Bł. Jerzy,
List do br. Bronisława Załuskiego MIC z 31 VII 1921

☞ *Bądźmy przemyślni, prości, ale roztropni; czynmy co jest w naszej mocy, bądźmy jednak odważni i mężni, zmierzający do własnego celu, ufając mocno, że prowadzi nas ręka Opatrzności. Jak dziecko spokojnie spoczywa na rękach matki, tak i my jeszcze spokojniej pracujmy i bądźmy jeszcze spokojniejsi na łonie Opatrzności Bożej.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

Organizacja Zgromadzenia

☞ *Zgromadzenie powinno ustawicznie troszczyć się o swoje sprawy; musi być w nim dobra organizacja, karność, zdrowy duch i porządek.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Całe życie w zakonie powinno być należycie uporządkowane. Nie wolno nigdy dopuścić, aby płynęło ono dowolnie jak rzeka. Życie zakonne musi być zawsze określone konstytucjami, instrukcjami, regułami i zarządzeniami przełożonych. Trzeba nad nim pracować, odpowiednio kierować i ujmować w ramy porządku.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Żadna organizacja nie może istnieć i rozwijać się bez ludzi sobie oddanych. Również i Zgromadzenie nie będzie w stanie wzrastać i rozwijać się, jeśli mu się nie oddadzą i nie poświęcą niezbędni do tego ludzie.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Postanowiliśmy przyjmować do swojego grona nie tylko kapłanów, ale i świeckich. Będą oni prowadzić różne szkoły, utrzymywać sierocińce, przytulki i pracować w innych instytucjach. Nie zapominajmy jednak, że pierwszym i głównym ich celem ma być głoszenie ludziom Chrystusa słowem i przykładem, praca i walka dla chwały Bożej, zbawienia dusz i rozszerzenia Kościoła. Gdzie kapłan nie będzie mógł dotrzeć, tam bracia zakonnicy będą mogli wejść, wcisnąć się i wnieść ducha Chrystusowego.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Starajmy się znaleźć dla każdego odpowiednie pole pracy i właściwe zajęcie, usiłujmy należycie je rozdzielać pomiędzy wszystkich i koordynować, lecz jednocześnie niech każdy z nas umie postępować, wyrzekać się siebie, zapominać o sobie, poświęcać się dla wspólnych, ważniejszych zadań.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Nie mamy zamiaru wyróżniać się od innych ani strojem, ani żadnymi innymi znakami zewnętrznymi. Usiłujmy wyróżniać się duchem, świętością życia, miłością Boga i bliźniego, silną wiarą, czystą i prawdziwie katolicką nauką, gorliwością, sumiennym wykonywaniem obowiązków.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Ponieważ żadnym znakiem zewnętrznym nie będą zdradzać powołania swego zakonnego, niczym różnić się nie będą od pobożnych i ubogich kapłanów lub wiernych świeckich, tym bardziej zatem będą starać się rozwijać w sobie i umacniać ducha zakonnego.*

Bł. Jerzy,
Idea przewodnia i duch Zgromadzenia

☞ *Obyśmy nasze myśli, pragnienia i zamiary kierowali ku temu jednemu, aby wszędzie wnosić Chrystusa, wszystko przepajając jego duchem, wszędzie wywyższać imię Kościoła. W tym celu mamy się posługiwać wszystkimi uczciwymi środkami: strojem kapłanów lub jeżeli byłoby lepiej – habitem zakonnym, a jeżeli byłoby stosowniej – odzieniem świeckim, jak również nauką, sztuką, pracą majątkiem, krwią własną i wszystkim.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Prócz ogólnego wykształcenia i wyrobienia, które każdy winien starać się zdobyć w stopniu odpowiednim do społeczności, w jakiej będzie pracować oraz do urzędu i obowiązku, jaki mu przypadnie w udziale, niech się starają jeszcze [współbracia], o ile można, stać się biegłymi, a nawet wybitnymi w pewnej gałęzi wiedzy lub pracy, aby w tym względzie być użyteczniejszymi dla Kościoła, Zgromadzenia i bliźnich.*

Bł. Jerzy,
Idea przewodnia i duch Zgromadzenia

☞ *Gdy chodzi o wychowanie duchowe braci, o ich doskonalenie i przygotowanie do pracy i dzieł – podejmowanych dla dobra Kościoła i chwały Bożej – Zgromadzenie nasze niech nigdy nie szczędzi wydatków, pracy i ludzi.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Dla podtrzymania i udoskonalenia własnego organizmu Zgromadzenie nasze nie powinno nigdy żałować poświęcenia ludzi najlepszych, najpobożniejszych, najroztropniejszych, najzdolniejszych i najbardziej odpowiednich. W szczególny sposób mieć na uwadze wychowywanie nowicjuszy, kształcenie braci i inne podobne prace.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Przełożony niech uważa, by nie utracił, nie gasił i nie unicestwiał dobrych inicjatyw swoich podwładnych, lecz przeciwnie, żeby raczej je podtrzymywał, popierał, kierował na właściwą drogę i ująwszy je silnie i roztropnie w swoje ręce, uzgodnił je z innymi obowiązkami tych podwładnych, z dziełami i zadaniami domu, z wysiłkami i dążeniami całego Zgromadzenia.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Dla chwały Bożej trzeba wykorzystać wszystko: talenty, uzdolnienia, naukę, sztukę, rzemiosło, stowarzyszenia, bractwa, prasę itp. Lecz posługując się tymi środkami nie należy zapominać, że są to tylko środki, a nie cel. Są to tylko okazje do lepszego i łatwiejszego pociągania ludzi do Chrystusa.*

Bł. Jerzy
Dziennik duchowy

Ojciec Odnowiciel

☞ *Niech będzie Bóg błogosławiony w swoich aniołach i swoich świętych i Niepokalana Jego Matka, że nam dali takiego ojca, świętego męża, którego przykład cnót nie zgaśnie nigdy, lecz będzie trwał na wieki dla wszystkich braci i ojców.*

Br. Izydor Piech MIC

☞ *Hasłem moim niech będzie: we wszystkim szukać Boga, wszystko czynić na większą chwałę Bożą, we wszystko wносить ducha Bożego, wszystko przepajać duchem Bożym.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Daj, Boże, abym całkowicie wyrzekłszy się siebie, coraz więcej pogrążał się w Tobie i Twojej najświętszej woli.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Dzięki Ci, Panie, za udzielone mi szczególne uczucia miłości względem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Jeśli wolno prosić, to daj, Panie, abym w Twoim Kościele był jak ścierka, którą wszystko wycierają, a po zużyciu wyrzucają gdzieś w najciemniejszy, ukryty kąt.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Daj, Boże, aby we wszystkim pełniła się Twoja wola. Oto ja, weź mnie i czyni ze mną, co chcesz, daj, bym był w Twoich rękach odpowiednim narzędziem, byle tylko rosła chwała Twoja, rozszerzało się Twoje królestwo, pełniła się Twoja wola.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Panie, Ty widzisz serce moje, Ty wiesz, że Cię miłuję i pragnę coraz bardziej miłować. Jeślibyś ujrzał we mnie chociaż jedną żyłkę, która by nie pulsowała Twoją miłością, wyrwij ją i zniszcz.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Panie, wierzę we wszystko, coś objawił, czego naucza święty Kościół katolicki. Wierzę we wszystko, co zawiera Pismo św. i Tradycja świętych Ojców. Panie, Ty widzisz moje serce i wiesz, że od chwili, gdy zostałem kapłanem, nigdy nie chciałem nawet w najmniejszej rzeczy rozminąć się z Twoją prawdą objawioną, z nauką Twojego świętego Kościoła. Wsparty Twoją łaską jestem gotów, jak mi się wydaje, oddać życie za każdą prawdę objawioną.*

Bł. Jerzy,
Dziennik duchowy

☞ *Wrażenie, które na mnie wywarła osoba ks. Jerzego Matulewicza po pierwszym z nim spotkaniu, było ogromne. Teraz już rozumiem, dlaczego [...] w krótkim czasie znalazł tak dużo dobrych kandydatów do odnowionego przez siebie Zakonu Marianów.*

Ks. Juozas Vaišnora MIC

☞ *Jak umiał o. Matulewicz zachęcać do ideału duszpasterzy kapłanów, tak również umiał on podnosić ducha marianów pracujących na innych polach Winnicy Chrystusowej. Wielkość i wszechstronność ducha naszego Odnowiciela obejmowała całą różnorodność potrzeb społecznych i religijnych. My, Jego uczniowie, obejmujemy już tylko część tego, co On obejmował.*

Ojciec Generali Pranas Bučys MIC

☞ *Nieraz tak bywało, że na dużych naradach nie mogliśmy się przekonać, jak trzeba postąpić. Zdarzało się, że przyjeżdżał Ojciec i jednym słowem czy zdaniem rozstrzygał, zdawało się nam, wprost nierozwiązalne, poważne trudności i wątpliwości.*

Ks. Władysław Łysik MIC

☞ *O. Odnowiciel przedstawiał życie zakonne w świetle pozytywnym, pięknym i idealnym – i to pociągało. Mówił o pewnych różnicach, jakie napotyka się w życiu wspólnym i często powołanie nasze porównywał do przypowieści Pana Jezusa o ziarnku pszenicznym, które wrzucone w rolę, jeśli nie obumrze, nie wyrośnie i nie da plonu.*

Ks. Zygmunt Trószczyński MIC

☞ *Ks. Matulewicz wiele razy powtarzał nam, że polityka to nie nasza rzecz, nasze zadanie inne. Kapłan wtedy będzie największym patriotą i najwięcej dla kraju zrobi, gdy będzie dobrym i świętym kapłanem, bo wtedy pracuje nad umocnieniem podstaw bytu każdego narodu.*

Ks. Jan Sobczyk MIC

ŹRÓDŁA:

I. RĘKOPIŚMIENNE

ARCHIWUM GENERALNE MARIANÓW W RZYMIE [dalej: AGM], Capitulum Generale Gedanense 1923, Proponenda.

AGM, Litterae, series I, Bučys Franciscus.

AGM, Litterae, series I, Cikoto Andreas.

ARCHIWUM MARIANÓW POLSKIEJ PROWINCJI W WARSZAWIE, VI C Ły, Notatki dzienne ks. Władysława Łysika.

II. DRUKOWANE

MATULEWICZ J., *Dziennik duchowy*, tłum. K. OKSIUTOWICZ, Rzym 1973.

TENŹE, *Instrukcje [Idea przewodnia i duch Zgromadzenia]*, (mps Biblioteki Marianów w Lublinie).

TENŹE, *Listy polskie*, t. I–III, Warszawa 1987.

TENŹE, *Pisma wybrane*, wyb. i oprac. J. BUKOWICZ, T. GÓRSKI, Warszawa 1988.

Odrodzenie Zgromadzenia Księży Marianów w latach 1909-1910 (Dokumenty), oprac. J. BUKOWICZ, T. GÓRSKI, tłum. J. BUKOWICZ, H. SZYMANEL, Warszawa 1995.

Wspomnienia o błogosławionym Jerzym Matulewiczu, wyb. i oprac. J. BUKOWICZ, T. GÓRSKI, Warszawa 1996.